

Відгук

офіційного опонента **Овчаренко Наталії Анатоліївни**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету про дисертаційну роботу **Чжоу Ілей «Формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

1. **Актуальність теми дослідження.** Дисертаційна робота присвячена вирішенню важливої проблеми сучасної вищої мистецької освіти – формуванню мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України. Авторка роботи, Чжоу Ілей, слушно зазначає, що у процесі налагодження продуктивного міжкультурного і міжцивілізаційного діалогу для досягнення сталого розвитку суспільств використовується потенціал, можливості та ресурси мультикультурної освіти для забезпечення культурної сумісності та орієнтованої на людину системи особистісної соціалізації. У такому контексті підготовка високоосвічених, духовно багатих, професійних учителів музичного мистецтва, здатних доносити та транслювати досягнення музичної культури на принципах мультикультурної освіти набуває особливої вагомості.

Виявлені здобувачкою суперечності засвідчують актуальність і важливість цілеспрямованого дослідження теоретичних ідей та практичного досвіду формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР для творчого використання у педагогічних університетах України, зокрема, між: наявністю передового досвіду формування мультикультурної компетентності вчителів музичного мистецтва в університетах КНР та відсутністю змістово-методичного забезпечення його творчого застосування в освітньому процесі університетів України

Підтвердженням своєчасності представленої наукової розвідки є й те, що робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах» (РК № 1 – 200199U004104). Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 24.06.2022 р.).

2. **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Ґрунтовний аналіз дисертації Чжоу Ілей засвідчив, що здійснене дослідження окресленої проблеми є цілісним і системним. Структура роботи чітка й логічна і включає: анотацію, два розділи,

висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел. Науковий апарат дослідження сформульовано професійно.

З огляду на мету роботи, що полягала в узагальненні теоретичні ідей та практичного досвіду формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР для творчого використання у педагогічних університетах України, було визначено чотири завдання дослідження, які послідовно реалізувалися упродовж усього дослідження на засадах авторської концепції. Для досягнення мети дослідження здобувачем запропоновано три групи методів – *загальнонаукових* – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, класифікація використаних джерел, міжнародних документів, нормативно-законодавчих актів, що дало змогу розкрити сутність базових понять дослідження щодо формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України; *історичних* – порівняльно-зіставний та проблемно-цільовий – метою вивчення мультикультурного підґрунтя мистецької освіти КНР та України, визначення структури та змісту мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, вивчення теорії та практики формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України, дослідження її особливостей; *прогностичних* – для визначення перспективних напрямів творчого використання педагогічно цінних теоретичних і практичних доробок китайських фахівців з формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР для творчого використання у педагогічних університетах України.

Для виконання *першого завдання* наукового дослідження (розкрити сутність базових понять дослідження та дослідити мультикультурне підґрунтя мистецької освіти КНР та України) дисертанткою здійснено глибокий теоретичний аналіз нормативних документів та наукової літератури, який дав можливість всебічно розглянути висновки міжнародних організацій – ЮНЕСКО, звіти Європейської комісії, резолюцій Європейського парламенту та результати впровадження мультикультурної освіти у таких країнах як: США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Франція; погляди вчених щодо сутності мультикультуралізму як ідеології та соціальної умови, яка визнає значення культурного розмаїття і важливість різноманітних культурних форм.

Позитивно відмітимо ґрунтовність висвітлення філософського підґрунтя феномену мультикультуралізму. Важливим для теорії музичної освіти вважаємо дослідження основних моделей мультикультуралізму (канадської, американської, німецької, австралійської та ін.); визначення основних принципів та функцій мультикультурної освіти; виявлення особливостей мультикультурного вектору музичної освіти КНР, який зосереджено у чотирьох напрямках (перший, розкриває концепції та принципи багатокультурної музичної освіти; другий – мультикультуралізм у музичній освіті країн Європи та США; третій – впровадження мультикультуралізму у музичну освіту КНР; четвертий – наслідування китайської народної музичної культури в музичній освіті КНР).

Вивчення низки наукових праць китайських і українських дослідників надало змогу дисертантці з'ясувати сутність понять «міжкультурна комунікація» і «міжкультурний діалог», які є засобами реалізації полікультурної освітньої політики, що поширюють та поглиблюють межі мультикультуралізму, у тому числі в музичній освіті.

До особливостей підходів китайських науковців щодо дослідження мультикультурного підґрунтя музичної освіти автором роботи доцільно віднесено те, що у КНР основою музичної освіти, є: виховання культури поведінки та отримання мультикультурного досвіду; розширення культурного обміну, інтеграції в міжнародну музичну та культурну сім'ю та синхронізація темпу зі світовою музичною освітою; синтез класичних європейських музичних традицій з китайською національною культурою і становлення на цій основі фахових засад музичної освіти.

Вагомим здобутком роботи, на наш погляд, вважаємо обґрунтовано Чжоу Ілей три важливих висновки щодо стану мультикультурної музичної освіти у КНР та Україні, як: 1) у галузі теорії, як у КНР так і в Україні ведеться розробка ідей мультикультурної музичної освіти, але цей процес у наукових розвідках китайських науковців розпочався значно раніше ніж в Україні, що зумовлено процесом її становленням як держави; 2) наукові праці китайських вчених охоплюють більш широкий спектр проблем мультикультуралізму як в освіті, так і в освіті музичного спрямування; 3) значна частка досліджень китайських науковців спрямована на вивчення досвіду мультикультурної освіти США, Канади та країн Західної Європи, в той час як частка праць українських науковців які досліджують досвід мультикультурної музичної освіти за кордоном є незначною.

Засвідчимо, успішність виконання авторкою роботи *другого завдання* дисертаційного дослідження (визначити структуру та зміст мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва). У дисертації здійснено критичний аналіз законодавчих документів обох країн, наукових джерел для порівняння поглядів китайських і українських вчених щодо сутності компетентності, професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Позитивно відмітимо авторське визначення змісту *мультикультурної компетентності* вчителя музичного мистецтва, яке є інтегративним особистісним утворенням, що поєднує знання, уміння, цінності міжкультурної взаємодії, надає можливість відтворювати свою специфічну ідентичність через прослуховування, розучування та виконання музичних творів різних культур, передбачає готовність до міжкультурної комунікації та діалогу на основі визнання культурного різноманіття та плюралізму полікультурного суспільства та *структури* зазначеного явища, що включає такі компоненти, як-от: мотиваційно-ціннісний; когнітивно-змістовий, емоційно-діяльнісний, рефлексивно-особистісний.

Результати виконання *першого і другого завдань* висвітлено у *першому розділі дисертаційної роботи*.

У відповідності до *третього завдання* дослідження (проаналізувати зміст, форми, методи та особливості формування мультикультурної

компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у КНР та Україні) здобувачкою проаналізовано Програму підготовки бакалаврів з музичного мистецтва (педагогічна освіта) у звичайних коледжах та університетах, освітню програму для викладачів музичного мистецтва Фудзійського класичного університету, педагогічного університету Яньтай, надано порівняльну таблицю співвіднесення кредитів дисциплін (обов'язкових, дисциплін за вибором та регіональних) у китайських університетах, з'ясовано, що співвідношення кредитів між обов'язковими, вибірковими та регіональними дисциплінами приблизно однакові, а також виявлено те, що на формування мультикультурної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва спрямована значна кількість фахових дисциплін, зокрема – Гра на музичних інструментах; Історія іноземної музики; Зарубіжна народна музика; Історія музичної освіти в КНР та ін.

Автором роботи проаналізовано навчальні програми чотирьох університетів України за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво): Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Криворізького державного педагогічного університету та Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. Здобувачкою виявлено, що в українських вишах формування мультикультурної компетентності відбувається на трьох рівнях: навчальна діяльність, виховна та просвітницька, а в сучасній практиці факультетів мистецтв університетів України зберігаються компоненти технологій минулого, як у цілях і змісті освіти, так і в умовах її організації, а саме: у освітніх цілях завдання підготовки вчителів музичного мистецтва, що відображені у стратегіях, науково-освітніх програмах і планах, не відповідають сучасним потребам суспільства та проголошують ідеали культу знань, а не орієнтують на культурне життя студентів, їхні міжкультурні соціальні потреби; зміст освіти не завжди є міжкультурним та діалоговим, в освітній практиці міжкультурна комунікація та діалог культур не набули належного статусу у вивченні культур різних народів, культури українського народу та ін.

Цінним здобутком дисертаційного дослідження, на нашу думку, вважаємо результати порівняльного аналізу змісту, форм та методів формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва КНР та України, який показав, що програми китайських та українських університетів є зрівняними. І КНР, і Україна дотримуються європейської системи музичної освіти. Авторка дисертації визначила відмінності у культурних традиціях та соціально-економічних основах, які вплинули на різний шлях розвитку та еволюції освітніх програм з підготовки вчителів музичного мистецтва у КНР та Україні, наразі: формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва в КНР на основі глибокого аналізу міжнародного фону мультикультурної музичної освіти, вивчення актуальних наукових розробок у галузі філософії освіти, психології та педагогіки, передового світового досвіду; врахування тенденцій до зміни парадигми музичної освіти; впровадження

принципу різноманітності у мультикультурну музичну освіту, що передбачає: збір народних музичних творів, публікацію книг та компактдисків; спрямування до конотації мультикультурної музичної освіти КНР до світової музичної освіти; проведення міжнародних симпозіумів з питань мультикультурної освіти із запрошенням всесвітньовідомих педагогів, музикантів, науковців.

Заслуговує схвалення здійснене дисертанткою, у відповідності до *четвертого завдання* дослідження (окреслити перспективні напрями творчого використання педагогічно цінних теоретичних і практичних доробок китайських фахівців з формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР для творчого використання у педагогічних університетах України), детальне обґрунтування напрямків використання практики формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР у педагогічних університетах України, а саме: глибокий аналіз міжнародного фону мультикультурної музичної освіти; розробку потужного теоретичного узагальнення, у межах якого пропонується змістове наповнення, інноваційні форми та методи навчання; розробку змістового наповнення дисциплін (підручників та посібників), що демонструють музичні твори різних культур, стилів, напрямів, епох, впровадження інноваційних форм та методів навчання.

Результати виконання *третього і четвертого завдання* відображено в *другому розділі* дисертаційної роботи. У цілому, позитивно відмітимо високу ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна здійсненого дослідження є переконливою, оскільки дійсно вперше висвітлено стан наукової розробленості проблеми мультикультурної музичної освіти за науковими розвідками китайських та українських науковців; розкрито й зіставлено тлумачення китайськими й українськими науковцями ключових понять дослідження: «компетентність», «мультикультуралізм», «мультикультурна освіта», «мультикультурна освіта музичного спрямування». Автором роботи за працями китайських та українських науковців визначено мультикультурне підґрунтя музичної освіти, яким є міжкультурна комунікація та діалог культур; – з'ясовано ступінь наукової розробленості проблеми формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України; проаналізовано й систематизовано теоретичні положення науковців щодо формування мультикультурної компетентності. Надано авторське визначення мультикультурної компетентності вчителя музичного мистецтва, що є інтегративним особистісним утворенням, що поєднує знання, уміння, цінності міжкультурної взаємодії, дає можливість відтворювати свою специфічну ідентичність через прослуховування, розучування та виконання музичних творів різних культур, передбачає готовність до міжкультурної комунікації та діалогу на основі визнання культурного різноманіття та плюралізму полікультурного суспільства. Дисертанткою визначено структуру мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, яка складається з компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-змістового,

емоційно-діяльнісного, рефлексивно-особистісного. Зіставлено зміст, форми та методи формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у КНР та Україні й показано, що формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва у КНР відбувається в освітньому процесі, у процесі дослідницької роботи та у результаті формування універсальних компетентностей. Здобувачкою визначено перспективні напрями взаємного творчого використання узагальненого досвіду формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР у педагогічних університетах України, а саме: глибокого аналізу міжнародного фону мультикультурної музичної освіти; розробці потужного теоретичного обґрунтування, у межах якого пропонується змістове наповнення (розробка підручників та посібників, що демонструють музичні твори різних культур, стилів, напрямів, епох); впровадження інноваційних форм та методів навчання.

Для сучасної музичної освіти є важливим, що дістали подальшого розвитку педагогічні ідеї щодо змісту, форм, методів формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України. До наукового обігу автором дисертації введено значну кількість (95) невідомих та маловідомих наукових праць китайських науковців, пов'язаних із формуванням мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва в університетах КНР..

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дослідження відображено в 10 публікаціях, із них 4 статті опубліковано у провідних фахових виданнях України (з них 3 — одноосібні), 6 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних міжнародних та всеукраїнських конференцій

5. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в дисертації узагальнено теоретичні ідеї й систематизований досвід формування мультикультурної компетентності студентів в університетах КНР, сформульовані автором теоретичні положення та висновки можуть стати в пригоді для підвищення ефективності зазначеного процесу в українських закладах вищої освіти. Одержані під час проведення наукового пошуку результати впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка №01/10-312 від 29.06.2023), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 66-01/172 від 24.05.2023), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленко (довідка № 1265/01-35/29 від 19.06.2023).

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. У цілому слід відзначити високий науковий рівень дисертанти, обґрунтованість отриманих результатів і вказати на певні положення, які мають дискусійний характер:

1. У анотації авторкою роботи визначено суперечності, що наявні у сучасній педагогічній теорії та практиці щодо формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва. Вважаємо необхідно

конкретизувати, які завдання дослідження спрямовані на подолання суперечностей і як вони були розв'язані у роботі.

2. У п.1.1. надано глибоке обґрунтування наукових основ мультикультуризму й мультикультурної освіти у КНР і в Україні та виявлено, що поняття «полікультурна освіта» більше вживають дослідники США та Канади, а європейські вчені вживають термін «міжкультурна освіта», які розглядаються вченими як синоніми. Робота набула б більшої значущості, якби було представлено порівняльну таблицю з визначенням спільних і протилежних ознак мультикультурної, полікультурної і міжкультурної освіти.

3. У дисертації надано визначення понять «міжкультурна комунікація» та «міжкультурний діалог». На наш погляд, у роботі доцільно було б розглянути поняття «мультикультурний діалог» як дотичне до предмету дослідження, про яке згадується у наукових працях з філософії освіти Т. Сулятицької, М. Плахтій, філософії права О. Юрійчук, у книзі норвезького вченого Р. Гресгарда («Multicultural dialogue dilemmas, paradoxes, conflicts»).

4. З тексту дисертації недосить зрозуміло, чи визначалася сутність і структура мультикультурної компетентності у дослідженнях китайських вчених.

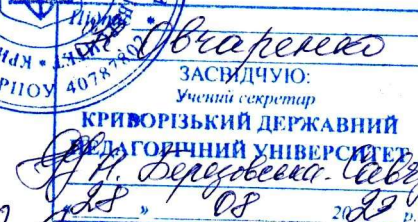
5. У дисертаційній роботі визначено й обґрунтовано структуру мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. На нашу думку, робота набула б досконалості, якби компоненти зазначеної структури були представлена більш розгорнуто.

Проте зауваження, що висловлені вище, мають дискусійний характер, що не зменшує наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

7. **Загальна оцінка дисертації.** Дисертація «**Формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України**» є завершеною оригінальною науковою працею, в якій її автором, **Чжоу Ілей**, отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти. Дисертаційна робота **Чжоу Ілей** відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор **Чжоу Ілей** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного
університету

Наталія ОВЧАРЕНКО

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ПТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ОВЧАРЕНКО НАТАЛІЯ АНАТОЛІВНА 2379512224;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2379512224;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E504000008B85DA007C2CB503;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису: 19:09 28.08.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)